

Miljösamverkan
Sverige

Bedömning av ekonomisk säkerhet

Stöd vid tillsyn om en ekonomisk säkerhet är tillräcklig

Länsstyrelserna

Titel: Bedömning av ekonomisk säkerhet. Stöd vid tillsyn av om en ekonomisk säkerhet är tillräcklig.

Bild på framsidan: Pixabay

Datum: 2026-05-07

Webbplats: www.miljosamverkansverige.se

E-postadress: miljosamverkansverige@lansstyrelsen.se

Förord

Miljösamverkan Sverige har arbetat fram detta handläggarstöd inom projektet ”Bedömning av om en ekonomisk säkerhet är tillräcklig inom tillsynen”.

Inom tillsynen av verksamheter som är skyldiga att ställa ekonomisk säkerhet behöver kontinuerliga bedömningar göras av om säkerheten är tillräcklig. Det är svåra bedömningar att göra och tillsynen har varit eftersatt.

Projektet har haft i uppgift att arbeta fram ett handläggarstöd för handläggare som arbetar med tillsyn av miljöfarliga verksamheter där det ställs krav på ekonomisk säkerhet.

Projektet startade i april 2025 och avslutades i maj 2026.

I projektgruppen har personer från följande länsstyrelser deltagit:

- Länsstyrelsen Skåne
- Länsstyrelsen Östergötland (till och med 2025)
- Länsstyrelsen Dalarna
- Länsstyrelsen Västerbotten

Referenspersoner har bidragit med synpunkter på ett utkast till handläggarstöd. Inför färdigställandet har det även skickats till miljönätverket. Projektgruppen vill rikta ett stort tack till alla som läst och kommit med synpunkter.

Det bör understrykas att för innehållet svarar enbart projektgruppen. Varje enskild myndighet ansvarar själv för tillämpningen av materialet.

Detta handläggarstöd finns att hämta på Miljösamverkan Sveriges webbplats www.miljosamverkansverige.se

Innehåll

Bakgrund	5
Tidigare framtaget material.....	5
Vilka branscher omfattas av krav på ekonomisk säkerhet?	7
Utpekade verksamheter som ska eller kan åläggas att ställa säkerhet samt undantag....	7
Lagstöd och kunskapsunderlag.....	10
Tillämplig lagstiftning vid tillsyn och översyn av ekonomisk säkerhet	10
Ansökan enligt 24 kap. 5 § miljöbalken om säkerheten inte är betryggande.....	10
Identifierat kunskapsunderlag inom området	11
Processbeskrivning.....	13
Inventering av befintliga rutiner vid länsstyrelser för översyn av ekonomisk säkerhet ..	13
Processbeskrivning över rådighet och mandat vid översyn av ekonomisk säkerhet.....	14
Förslag till rutin för översyn av ekonomisk säkerhet.....	14
Branschvisa kostnadsunderlag.....	16
Är säkerheten tillräcklig?	16
Täkter	16
Avfallsanläggningar	18
Vindkraftverk	19
Deponier	20
Referenslista	22

Bilaga 1 Innehåll i begäran om omprövning av ekonomisk säkerhet

Bilaga 2 Förslag på mall för beslut om begäran om omprövning av ekonomisk säkerhet

Bakgrund

Länsstyrelsen i Västerbottens län lämnade i februari 2024 in ett projektförslag till Miljösamverkan Sverige. Förslaget handlade om hur man ska bedöma om säkerheten är tillräcklig. Inom tillsynen av verksamheter som är skyldiga att ställa ekonomisk säkerhet behöver kontinuerliga bedömningar göras av om säkerheten är tillräcklig. Förslagsställarens erfarenhet är att det jobbats väldigt litet med sådana bedömningar, vilket har medfört att säkerheten inte alltid varit tillräcklig när den väl behövts. Det är svåra bedömningar att göra och man måste ha inblick i branschen för att kunna uppskatta hur mycket de olika momenten i en efterbehandling kostar.

Under våren 2025 skapades en projektgrupp som utifrån projektförslaget arbetade fram en projektplan. Projektet har haft i uppgift att arbeta fram ett handläggarstöd för handläggare som arbetar med tillsyn av miljöfarliga verksamheter där det ställs krav på ekonomisk säkerhet.

Projektgruppen har avgränsat handläggarstödet till de vanligare typerna av verksamheter som omfattas av krav på säkerheter, det vill säga: täkter, avfallsanläggningar, vindkraft och deponier.

Även gruvverksamhet kräver ekonomiska säkerheter, men kompetens gällande gruvor saknades i projektgruppen och därför har avgränsningen gjorts till de ovan uppräknade verksamheterna. Önskas mer information om gruvverksamhet finns det bland annat att hämta på Naturvårdsverkets hemsida¹. Det finns också en SOU gällande säkerhet för gruvor, Statens gruvliga risker, SOU 2018:59².

Handläggarstödet tar inte heller upp bedömning av kreditvärdighet hos dem som ställer ekonomiska säkerheter.

Tidigare framtaget material

Miljösamverkan Sverige har arbetat med ekonomiska säkerheter i tre tidigare projekt. För utförlig information om ekonomiska säkerheter hänvisar vi till det material som då togs fram och som det även hänvisas till på flera ställen i detta handläggarstöd.

2006: Efterbehandling av täkter – en förtäkt vägledning

I ett inledande avsnitt ges en övergripande beskrivning av olika aspekter vid bedömning och planering av efterbehandling av täkter. I rapporten redovisas även 15 exempel på efterbehandlade täkter med en allmän bakgrund, hur efterbehandling skett, vilka problemområden som funnits och vilka kostnader som uppstått. Dessutom finns ett förslag till en modell för beräkning av säkerheter.

2018: Ekonomiska säkerheter – handläggarstöd

Detta handläggarstöd är tänkt att fungera som ett praktiskt stöd för länsstyrelserna i arbetet med ekonomiska säkerheter. Inledningsvis tas det upp vilka branscher och verksamheter som i första hand berörs samt utformning och storlek av den

¹ [Miljö- och tillståndsprövning av gruvor](#)

² [Statens gruvliga risker](#)

ekonomiska säkerheten. Därefter läggs fokus på den praktiska hanteringen av ekonomiska säkerheter vid länsstyrelsen. I handläggarsstödet finns även stöd för arbete med ianspråktagande av säkerheter och flera praktiska exempel på hur tillsynsmyndigheter agerat när de tagit en säkerhet i anspråk.

2023: Ekonomisk säkerhet för små avfallsanläggningar

Sedan den 1 januari 2023 har kommunerna och länsstyrelserna nya arbetsuppgifter vad gäller ekonomisk säkerhet för små avfallsanläggningar. För kommunerna som tillsynsmyndighet innebär det att de, om särskilda skäl finns, kan besluta att en verksamhet inte får bedrivas om inte länsstyrelsen gjort en bedömning i fråga om säkerhet. För länsstyrelserna innebär det att bedöma och besluta om säkerhet även för små avfallsanläggningar. Handläggarsstödet innehåller bland annat en beskrivning av ärendeprocessen vid länsstyrelsen och stöd för bedömning av säkerhetens storlek.

Vilka branscher omfattas av krav på ekonomisk säkerhet?

Utpekade verksamheter som ska eller kan åläggas att ställa säkerhet samt undantag

Exempel på vanliga verksamheter som innehar ekonomisk säkerhet

- Täkter
- Deponier
- Gruvverksamhet och utvinningsavfallsanläggningar
- Avfallsanläggningar
- Vindkraftsparker
- Bilsprotar/bildemonteringsanläggningar
- Träskydd/impregnering, och/eller verksamheter som hanterar stora mängder kemikalier och förorenade områden

Tillståndspliktiga täkter

Vissa typer av verksamheter ska alltid ställa ekonomisk säkerhet. Av 9 kap. 6 e § miljöbalken framgår att tillstånd till täkt endast får ges om det för uppfyllandet av de villkor som ska gälla för tillståndet ställs säkerhet enligt 16 kap. 3 § miljöbalken.

Deponier farligt avfall (FA) och icke-farligt avfall (IFA)

Enligt 15 kap. 35 § miljöbalken får ett tillstånd till en verksamhet som omfattar deponering av avfall ges endast om verksamhetsutövaren för fullgörandet av de skyldigheter som gäller för deponeringsverksamheten ställer säkerhet enligt 16 kap. 3 § miljöbalken eller vidtar någon annan lämplig åtgärd för sådant säkerställande.

Gruvverksamhet och utvinningsavfallsanläggningar

15 kap. 35 § miljöbalken gäller även för gruvavfall, vilket framgår av 64 § förordningen (2013:319) om utvinningsavfall.

Anmälningspliktiga avfallsanläggningar

Den 1 januari 2023 trädde nya bestämmelser om ekonomiska säkerheter i kraft för verksamheter med behandling eller insamling av avfall som i regel är anmälningspliktiga.

Syftet med bestämmelserna är att verksamhetsutövaren ska bära kostnaderna för de eventuella miljöskador och avhjälpandeåtgärder som behöver vidtas med anledning av en verksamhet. Ekonomiska säkerheter i samband med miljöfarlig verksamhet syftar till att skydda samhället, det vill säga skattebetalarna, från att behöva stå för kostnaden för efterbehandling där den ansvariga verksamhetsutövaren försatts i konkurs eller inte kan fullfölja sina skyldigheter. Vägledning inom detta område

finns i ett tidigare handläggarstöd som arbetats fram inom Miljösamverkan Sverige³.

Genom införandet av 28 a § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd finns nu en möjlighet för en kommun att, inom ramen för tillsynen, besluta om att en viss verksamhet endast får bedrivas om länsstyrelsen gjort en bedömning av om det behöver ställas en ekonomisk säkerhet.

Tillståndspliktiga avfallsverksamheter med flera

För tillståndspliktiga verksamheter finns redan en möjlighet att med stöd av 16 kap. 3 § miljöbalken ställa krav på ekonomisk säkerhet för avhjälpan av miljöskada eller andra återställningsåtgärder. Det måste dock föreligga särskilda skäl för att kommunen ska få besluta om krav på ekonomisk säkerhet. Det är viktigt att kommunen tydligt motiverar sitt beslut med vilka särskilda skäl som anses finnas för kravet på ekonomisk säkerhet för verksamheten.

Vindkraft

Det får anses vara praxis att ställa krav på ekonomisk säkerhet för vindkraftsanläggningar, se till exempel MÖD 2014-08-27 i mål nr M 9473–14, MÖD 2016-12-14 i mål nr M 1344–16 samt MÖD 2015-12-08 i mål nr M 6960–14.

Observera att ett nytt villkor om ekonomisk säkerhet endast får beslutas i samband med tillståndsprövning. Möjligheten till omprövning av ett villkor om ekonomisk säkerhet avser endast en redan ställd ekonomisk säkerhet. Har ett bolag ställt en frivillig säkerhet kan den inte likställas med en av myndighet beslutad ekonomisk säkerhet.

Bilskrotar/bildemonteringsanläggningar

I 35 § bilskrotningsförordningen (2007:186) sägs att i det enskilda fallet får länsstyrelsen besluta att en auktoriserad bilskrotare ska ställa säkerhet för fullgörandet av åtgärder som att ställa i ordning platsen för bilskrotningen i den händelse att verksamheten upphör.

Träskydd/impregnering, och/eller verksamheter som hanterar stora mängder kemikalier och förorenade områden

Utöver de verksamheter som nämnts, kan vissa verksamheter med omfattande lagring eller mellanlagring av avfall, farligt avfall eller kemikalier samt förorenade områden vara aktuella för krav om ekonomisk säkerhet. Det är svårt att få vägledning genom rättspraxis om ekonomisk säkerhet för dessa branscher. I förarbetena till 16 kap. 3 § miljöbalken sägs bland annat att det kan finnas skäl att meddela villkor om säkerhet för fall då det kan ställas krav på en verksamhet att fortlöpande låta frakta bort avfall⁴.

³ [Ekonomiska säkerheter för anmälningspliktiga avfallsverksamheter](#)

⁴ [Ekonomiska säkerheter - handläggarstöd](#)

Undantag från krav på säkerhet

Undantag finns i lagstiftningen för staten, kommuner, landsting eller kommunalförbund. Av praxis framgår det sedan att kommunala bolag inte är undantagna från kravet på ekonomisk säkerhet.

Regleringen gäller endast när det är kommunen som i sig själv driver en verksamhet. Bakgrunden till bestämmelsen är att kommuner inte kan försättas i konkurs. Upplyningsvis brukar dock kommunala bolag ofta kunna ställa säkerhet genom så kallad kommunal borgen.

Lagstöd och kunskapsunderlag

Tillämplig lagstiftning vid tillsyn och översyn av ekonomisk säkerhet

Av 16 kap. 3 § miljöbalken följer att tillstånd enligt balken får för sin giltighet göras beroende av att den som avser att bedriva verksamheten ställer säkerhet för kostnaderna för det avhjälpande av en miljöskada och de andra återställningsåtgärder som kan komma att behövas med anledning av verksamheten. En säkerhet ska godtas av prövningsmyndigheten om den, ensam eller tillsammans med andra säkerheter, visas vara betryggande för sitt ändamål.

Enligt 16 kap. 1 § tredje stycket miljöbalken är det tillståndsmyndigheten som meddelar dom om bland annat omprövning av tillstånd eller villkor.

Enligt 24 kap. 5 § miljöbalken kan tillståndsmyndigheten ändra eller upphäva villkor eller andra bestämmelser i fråga om miljöfarlig verksamhet om det förflutit mer än tio år från det att beslutet vunnit laga kraft (p. 1) eller om det kan antas att en säkerhet som ställts enligt 16 kap. 3 § inte längre är tillräcklig (p. 12).

Enligt 24 kap 11 § miljöbalken får en ansökan om prövning som avses i 3, 4, 5, 6, 7, 8 eller 9 § göras hos mark- och miljödomstol av Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Myndigheten för civilt försvar, länsstyrelsen och kommunen förutsatt att de har tagit över tillsynen. Om tillståndet har getts av länsstyrelsen, görs ansökan hos länsstyrelsen.

Vem är verksamhetsutövare? Vad gäller frågan om vem som är skyldig att ställa säkerhet så åvilar den verksamhetsutövaren. Vem som för tillfället är verksamhetsutövare är ytterst en fråga som avgörs av tillsynsmyndigheten.

Vad gäller för enskild? En enskild som anser sig påverkad av en verksamhet har inte möjlighet att väcka talan om återkallelse eller omprövning. Däremot kan enskilda alltid vända sig till tillsynsmyndigheten, eller någon av de övriga utpekade myndigheterna, för att begära att myndigheten ska initiera en omprövning eller återkallelse.

Ansökan enligt 24 kap. 5 § miljöbalken om säkerheten inte är betryggande

I 24 kap. 5 § 1 stycket punkt 12 miljöbalken sägs att i fråga om miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet får tillståndsmyndigheten ändra eller upphäva villkor eller andra bestämmelser eller meddela nya sådana, bland annat om det kan antas att en säkerhet som ställts enligt 9 kap. 6 e §, 15 kap. 35 § eller 16 kap. 3 § inte längre är tillräcklig eller är större än vad som behövs.

Tillsynsmyndigheten bör kontinuerligt bevaka att säkerheten är betryggande. I den bedömningen kan flera frågor ingå, till exempel en bedömning av bankens kreditvärdighet, vad som gäller om banken byter namn, med mera. Om säkerheten inte är betryggande kan tillsynsmyndigheten med stöd av 24 kap. 5 § 1 stycket punkt 12, väcka frågan om ändring av säkerheten hos prövningsmyndigheten. Det är viktigt att tillsynsmyndigheten bevakar att säkerheterna är betryggande, oavsett om det är en länsstyrelse eller en kommun som är tillsynsmyndighet.

Länsstyrelsen är tillsynsvägledande vad gäller tillsyn av säkerheter.

En ansökan om ändring av säkerheten kan göras av bland annat verksamhetsutövaren, tillsynsmyndigheten, länsstyrelsen, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet och Myndigheten för civilt försvar (MCF). En ansökan om ändring lämnas in till prövningsmyndigheten, mark- och miljödomstolen eller miljöprövningsdelegationen, med motivering till ändringen⁵.

Identifierat kunskapsunderlag inom området

Nedmontering av vindkraftverk och ansvar för återställande

Att montera ned vindkraftverk som inte längre är i bruk handlar om mer än att bara återställa platsen. Det är också en fråga om hushållning med resurser genom att åternyttja de olika material som vindkraftverket består av, och att minska risken för föroreningar. Därför är det viktigt att frågan om nedmontering och borttagande tas upp redan när tillstånd för vindkraftsanläggningar prövas. Det är också viktigt att det finns en ekonomisk säkerhet som säkerställer att vindkraftverken i framtiden kan monteras ned.

Enligt plan- och bygglagen (PBL) krävs inte rivningslov eller anmälan vid nedmontering av vindkraftverk.

Mer stöd och information med rekommendationer om nedmontering av vindkraft går att hitta på Naturvårdsverkets hemsida⁶.

Återställning av täkter med hjälp av ekonomisk säkerhet

Få fall har kunnat hittas där den ekonomiska säkerheten har använts för återställningen av täkten.

I Västerbotten, år 2022–2023, genomfördes efterbehandling av två moräntäkter efter att säkerheten tagits i anspråk då verksamhetsutövaren gått i konkurs. Säkerheterna var på 40 000 respektive 45 000 kronor. Den ena täkten blev fint släntad och planterad, men den andra blev bara delvis efterbehandlad. Mycket på grund av att fastighetsägaren till en av fastigheterna vägrade den som genomförde efterbehandlingen tillträde. Enligt uppgift lade bolaget som genomförde efterbehandlingen mer pengar än vad man fick ut från säkerheterna på efterbehandlingen. Eftersom säkerheterna var så låga behövde ingen upphandling göras. En prioritering gjordes av tillsynsmyndigheten för vilka moment som var viktigast att genomföra och ett antal verksamhetsutövare i närområdet fick frågan vad de skulle kunna göra för den aktuella summan. Slutligen var det bara en verksamhetsutövare som ville ta på sig uppdraget.

Ett annat fall finns på sidan 22 i Miljösamverkan Sveriges vägledning om Efterbehandling av täkter - En förtäkt vägledning⁷, men det fallet är ungefär 30 år gammalt. Det beskrivs kortfattat nedan.

⁵ [Omprövning och återkallelse av tillstånd](#)

⁶ [Nedmontering av vindkraftverk och ansvar för återställande](#)

⁷ [Efterbehandling av täkter - en förtäkt vägledning](#)

- Täcktyp: Berg
- Län, kommun: Västerbottens län, Dorotea kommun
- Brytningsområdets areal: 13 200 kvadratmeter
- Tillståndsgiven mängd: 250 000 ton
- År för efterbehandling: 1996–1997
- Säkerhet: 100 000 kr

Kostnaden för borttransport av oljefat, dunkar och diverse skrot, manskapsbod, tankvagn och traktor beräknades till 31 348 kronor (inklusive moms).

Kostnader för efterbehandling i 1996 års värde

Traktor	24 tim	8 016 kr
Lastbil	32 tim	11 750 kr
4 man	32 tim	5 312 kr
Summa		25 078 kr + 25 % moms = 31 347 kr

Omräkning i dagens penningvärde (2025) **51 298** kronor november 2025. Det är en ökning med 63,65 procent mellan år 1996 och 2025.

Omräkningen är gjord med hjälp av inflationssnurren⁸.

⁸ [Räkna på inflationen](#)

Processbeskrivning

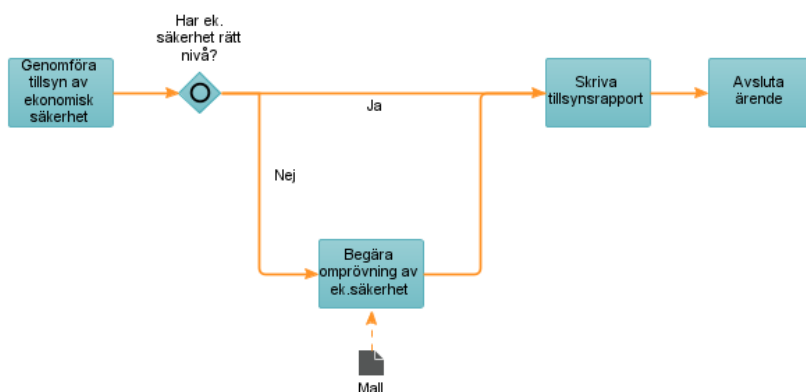
Inventering av befintliga rutiner vid länsstyrelser för översyn av ekonomisk säkerhet

Vi har frågat alla länsstyrelser om de har några rutiner för tillsyn av ekonomiska säkerheter och fått svar från tio. Av de som svarat har några länsstyrelser rutiner för att, med regelbundna intervall, se över säkerheternas storlek och relevans.

- Någon länsstyrelse har i beslut om godkännande av säkerhet, villkor där det framgår att bolaget årligen ska lämna redovisning till tillsynsmyndigheten som visar att den ställda säkerheten är betryggande.
- I något fall där säkerhetens form och beräkningsformel för uppräknig/nedräknig redan har beslutats, har summan granskats enligt villkoren. Bolaget har därefter underrättats om länsstyrelsen anser att summan stämmer eller inte.
- Någon länsstyrelse driver att villkor ska kunna utformas på lite olika sätt, utöver uppräknig av beloppet utifrån konsumentprisindex (KPI). Till exempel villkor för deponier att säkerheten regelbundet anpassas så att den motsvarar den ianspråktagna och ännu ej efterbehandlade ytan.
- När det gäller förlängd igångsättnigstid eller giltighetsförlängning för vindkraft, har någon länsstyrelse som rutin att se över den ekonomiska säkerheten inom prövningen. Vid behov har beloppet uppdaterats.

Processbeskrivning över rådighet och mandat vid översyn av ekonomisk säkerhet

Nedan visas ett processschema för översyn av ekonomisk säkerhet.

Förslag till rutin för översyn av ekonomisk säkerhet

Tillsyn

Ett lämpligt intervall för översynen av ekonomiska säkerheter skulle kunna vara ungefär fem till tio år, lite beroende på vad det är för verksamhet och hur mycket som kan ändras. Det kan vara bra att göra översynen året innan preskription, så man slipper arbetet med att begära preskriptionsavbrott om det visar sig att en ny säkerhet behöver ställas. Preskription innebär att säkerheten upphör att gälla, utifrån preskriptionslagen (1981:130). Preskriptionstiden för säkerheter är tio år. För att säkerheten inte ska upphöra att gälla behöver preskriptionen avbrytas. Preskriptionsavbrott hanteras av länsstyrelsen.

Översynen inleds med att tillsynsmyndigheten begär in kostnadsunderlag för efterbehandlingen från tillståndsinnehavaren. Underlaget granskas sedan och bedöms. Vid granskningen behöver man titta på vad de olika momenten skulle kosta om tillsynsmyndigheten behöver upphandla dem.

Begäran om omprövning

Vid behov begär tillsynsmyndigheten omprövning av säkerheten hos tillståndsmyndigheten. Bedömning av kostnadsunderlag bifogas. Exempel på innehåll och mall för begäran om omprövning, se bilaga 1 och 2. Omprövningen blir ett eget ärende som inte hanteras av tillsynsmyndigheten.

Tillsynsrapport

När granskningen är genomförd skrivs en tillsynsrapport som skickas till verksamhetsutövaren. Om tillsynsmyndigheten kommit fram till att säkerheten behöver justeras informerar man i rapporten att man har begärt omprövning av säkerheten hos tillståndsmyndigheten.

Tillsynsärendet avslutas.

Krav på omprövning av säkerhet i tillstånd

I en del tillstånd finns det krav på att säkerheten ska omprövas med ett visst intervall. I dessa fall blir det inte aktuellt att gå igenom säkerheten som en del av tillsynen. Däremot kan det vara lämpligt att tillsynsmyndigheten får yttra sig i omprövningen.

Branschvisa kostnadsunderlag

Är säkerheten tillräcklig?

Det är tillsynsmyndighetens uppgift att fortlöpande bedöma om säkerheten för en verksamhet är tillräcklig för sitt syfte.

Att beräkna säkerheter är tämligen komplicerat och flera olika metoder har tillämpats över tid. Generellt bör tillsynsmyndigheten vara särskilt uppmärksam på äldre beslut om säkerheter. Naturvårdsverket anser att den bedömning som tillsynsmyndigheten gör av säkerhetens storlek i detta sammanhang inte är en fråga om detaljer utan en fråga om den ställda säkerheten tydligt avviker från att vara betryggande i förhållande till vad den behöver täcka ^{9,10}.

Nedanstående frågor kan användas som stöd för bedömningen.

- Vad avser säkerheten att täcka? (se tillståndet)
- Vilken säkerhet har ställts? (belopp)
- Har säkerheten utformats så att indexuppräknings sker löpande?
- Har kostnadsutvecklingen medfört att säkerheten har urholkats?
- Har nya uppgifter tillkommit som pekar på att omfattningen av efterbehandling eller återställelse är mer än vad som antogs i prövningen?
- Vad uppskattas återställningsarbetet kosta? (underlag inhämtas från verksamhetsutövaren)

En fråga som kan dyka upp vid beräkningen av lämplig storlek är eventuella värden av material som kan förväntas förekomma på verksamhetsområdet. I sin bedömning i mål M 2835–23 resonerade Mark- och miljödomstolen i Växjö att en betryggande säkerhet inte bör vara utformad på ett sådant sätt att den görs beroende av sådana omvärldsfaktorer som exempelvis prisutveckling av basmetaller, eller specifika sammansättningar av avfall vid ett visst givet tillfälle.

För att täcka den kostnadsökning för återställningsåtgärder som sker över tid kan olika uppräkningsmetoder användas när ekonomiska säkerheter ställs. Översyn av uppräknade säkerheter kan däremot fortfarande vara aktuellt i tillsynen, i synnerhet om den ursprungliga storleken varit för låg för ändamålet. Den uppräkningsmetod som riskerar nämligen att bli försumbar i förhållande till den sammanlagda kostnaden för de nödvändiga återställningsåtgärderna.

Täkter

För beräkning av säkerheter för täkter finns en modell för täktverksamheter som används nationellt. Modellen är schabloniserad med kostnad per kvadratmeter, där kostnaden för brytområde är högre än den för verksamhetsområde. Modellen tar inte hänsyn till vilken typ av efterbehandling som ska göras och heller inte till vilka förutsättningar som råder. I det här projektet har vi bedömt att modellen är alltför schabloniserad för att använda i tillsynen. Vi har istället valt att utgå från de

⁹ [Checklista och bedömningsstöd](#)

¹⁰ [Bedömningsstöd till checklista](#)

kostnader för efterbehandling som verksamhetsutövaren redovisar för att sedan göra en bedömning av om de verkar rimliga.

Nedanstående siffror är framtagna som ett försök att precisera lite mer vad de olika momenten i efterbehandlingen kan kosta. Siffrorna är hämtade från uppgifter från tre olika företag som bedriver täktverksamhet och ett företag som utför borring och sprängning i täkter. Siffrorna är framtagna i slutet av 2025.

Moment i efterbehandlingen

De moment som kan behövas beror delvis på vilken typ av täkt det är. Momenten kan vara

- bortkörning av eventuellt skrot, borttagande av stängsel, skrot med något värde tillfaller troligtvis konkursboet och tas om hand av dem
- eventuell markundersökning och sanering
- schaktning
- inköp och påförande av massor vid behov
- krossning
- borring och sprängning
- inköp och etablering av växter

Bortforsling av skrot, borttagande av stängsel

Borttagande av stängsel kostar ungefär 200 kronor per meter. Om det finns metallskrot som har något värde skulle det kunna tillfalla konkursboet och tas då omhand av konkursförvaltaren. Rivning av eventuell bod kan kosta ungefär 30 000 kronor.

Markundersökning och eventuell sanering

Det är ovanligt med behov av sanering i täkter, men det kan bli aktuellt, till exempel om man misstänker större läckage av petroleumprodukter eller i täkter som hanterar avfall. Det förekommer också att tillstånd söks för att anlägga deponi i täkter, men då krävs det troligtvis en separat säkerhet för deponiverksamheten, eftersom tillståndet sannolikt sträcker sig över längre tid än tillståndet för täktverksamheten. För att göra bedömning av kostnad kan det vara bra att prata med någon som handlägger ärenden inom området förorenad mark.

Schaktning

Kostnad ungefär 1 300–2 250 kronor/maskin/timme. Verksamhetsutövaren behöver beskriva vilka maskiner som behövs och hur många arbetstimmar.

Inköp av massor

Vilken typ och mängd av massor som behövs är förstås avgörande för kostnaden. I en bergtäkt kan eventuell släntsprängning ge massor och det kan också finnas avbaningsmassor som går att använda. I bästa fall behöver inga massor köpas in. Verksamhetsutövaren behöver redovisa hur mycket avbaningsmassor som finns att tillgå samt vilken mängd massor som kommer behövas i efterbehandlingen. Om tillståndet medger användning av externa massor i efterbehandlingen behöver man ta med eventuell brist på massor i kostnadsberäkningen om och när verksamheten går i konkurs.

Borrning och sprängning

Kostnad för borrning och sprängning styrs av hur många kubik som behöver sprängas och hur avancerad sprängning som behöver genomföras. Antalet kubik beror på vilken släntlutning det ska vara, om det behövs bergmaterial till att bygga slänt, hur bred brytfronten är samt vilken pallhöjd den har.

Enligt de företag som bedriver täktverksamhet som lämnat uppgifter i projektet kostar borrning och sprängning 30 till 40 kronor per kubikmeter, utifrån hur deras avtal med sprängentreprenör ser ut.

Enligt det företag som bedriver borrning och sprängning som lämnat uppgifter i projektet kan kostnaden vid efterbehandling variera mellan 30 och 100 kronor per kubikmeter, beroende på exempelvis hur avancerad sprängning det handlar om, hur många kubik som ska sprängas (färre kubik ger en högre kostnad per kubik) och avstånd till täkten.

Inköp och etablering av växter

Skogsplantering kostar ungefär 8 200 kronor per hektar.

Projektgruppen har inte lyckats få någon siffra för grässådd, men kostnaden för inköp av gräsfrön är ungefär 36 000 kronor per hektar. Då tillkommer kostnad för förarbete samt själva spridningen av fröna.

Etablering av renlav kostar ungefär 8 kr per kvadratmeter.

Avfallsanläggningar

I en tidigare vägledning från Miljösamverkan Sverige, ”Ekonomisk säkerhet för små avfallsanläggningar”, presenteras förslag på åtgärder som kan behöva bekostas och därför är lämpliga att använda vid beräkning av lämplig storlek av ekonomiska säkerheter för avfallsanläggningar.

Beräkningen bör utgå från maximalt tillåten mängd avfall vid ett och samma tillfälle. Delarna som är viktiga att inkludera i en ekonomisk säkerhet presenteras mer utförligt i vägledningen. Nedan listas i korthet en uppdelning över aspekter som behöver fångas upp:

- Inventering av avfallet på verksamhetsområdet
Uppskattning av kostnader för nödvändiga åtgärder för fastställande av avfallets klassificering, mängder per avfallstyp som förekommer på verksamhetsområdet, samt om dessa genomgått eventuell bearbetning.
- Bortforsling
Uppskattning av kostnaden för att transportera avfallet från verksamhetsområdet till närmaste lämpliga mottagningsplats. I detta bör arbetsledning och lastning även ingå.
- Mottagande
Baserat på verksamhetens maximala tillåtna momentana mängder av olika avfallsfraktioner. Om mängder av olika avfallsfraktioner inte begränsats ska mottagandekostnad beräknas utifrån den mest kostsamma avfallsfraktion som verksamheten har rätt att ta emot. Eftersom priserna för mottagande av olika avfallsslag kan variera över landet är det viktigt att uppgifterna motsvarar prisbilden i närområdet.

- Mark och/eller byggnaders återställande
Bör täcka moment så som återställande och städning av mark och lokaler, omhändertagande av slam/oljeavskiljare, rening och rensning av dagvattendamm och avlägsnande av verksamhetsspecifik förorening eller avfall. Vid behov även rivning av lokaler.
- Undersökning
Exempel på vad som kan komma att behöva undersökas är mark och grundvatten, lokaler och ledningar.
- Övriga utgifter
Exempel på vad som kan ingå är timkostnad för tjänstepersoner vid kommun och länsstyrelse för ianspråktagande av säkerhet och hantering av avfall från bolag i obestånd, markhyra, bevakningspersonal, upphandling, konsultutgifter, samt merkostnader till följd av eventuell brand.

Vindkraftverk

Dagens vindkraftverk har en livslängd på minst 30–35 år, ofta längre. Vanligtvis är miljötillståndet kortare än den tekniska livslängden och är det som avgör när verken ska tas ur drift. När driftstiden går mot sitt slut kan de monteras ned, återvinnas och marken kan till stora delar återställas. Hur avvecklingen av verksamheten går till ska samrådats med en tillsynsmyndighet, och detta ska finnas med i planerna redan när nya vindparker ska byggas. Det behöver göras skillnad gällande efterbehandlingen om det är havsbaserad eller landbaserad vindkraft.

Nedmonteringen planeras från start

Avvecklingen av vindkraftverk ingår i ansökan om tillstånd för verksamheten och i samband med det utreds vindkraftens påverkan.

Nedmontering betyder:

- återställa naturen,
- hushålla med resurser
- och att minimera risken för föroreningar.

När ett vindkraftverk monteras ned kan material till stor del återvinnas. Vindkraftverket består till ca 85 procent av stål och järn, idag återvinningsbara material.

För rotorbladen, som är tillverkade av hårdplastkompositer, pågår utveckling för att hitta långsiktigt hållbara lösningar för omhändertagande. Redan idag används materialet inom cementindustrin, där energiinnehållet tas till vara som värme och det som blir över kan användas som fyllnadsmaterial (vilket i regel kräver ett eget anmälningsförfarande).

Det finns turbinleverantörer som lanserat en teknik som möjliggör full cirkularitet för bladen, vilket innebär att de kan återvinnas.

Ämnen som inte är skadliga för naturen

Återvinningsvärde för exempelvis metaller bör inte ingå i denna beräkning.

Den metod som vid tidpunkten för avveckling bedöms vara mest lämplig ska användas.

- Säkerhetens bör beräknas i det enskilda fallet där tornets höjd, rotordiameter, geografiskt läge samt hur stor del av fundamentet som verksamhetsutövaren är ålagd att ta bort är viktiga parametrar.
- Ska hårdgjorda ytor såsom vägar och uppställningsytor samt nedgrävda el- och fiberkablar återställas eller lämnas kvar?
- Hur stor del av fundamentet ska tas bort, antingen ner till marknivå och täckas över, eller enbart täckas över med material?

Om bedömning är att kablar och fundament inte innehåller några ämnen som är skadliga för naturen, kan resultatet av bedömningen bli att det miljömässigt mest riktiga är att lämna kvar dem.

Gällande kvarlämnande i marken, behöver myndigheterna följa med forskningen. På sikt kan detta förändras, då det blir allt viktigare att återvinna olika metaller med mera.

Det är också viktigt att ha avtal eller överenskommelser med markägare gällande kvarlämnandet av kablar, så att det medvetandegörs att material är kvarlämnat i marken.

Återställningen är beroende av vad marken ska användas till

Efterbehandlingen bör utgå från vad mark- eller vattenområdet är tänkt att användas till i framtiden. I skogsmark respektive odlingsmark bör det finnas 50 cm respektive 1 meter jordmaterial ovan fundamentet men i nivå med omgivande mark. Fundamenten bilas alltså ned och täcks över.

Deponier

Vilken typ av deponi är det?

- Deponi för farligt avfall, FA
- Deponi för icke-farligt avfall, IFA
- Deponi för inert avfall (dvs avfall som inte genomgår större förändringar som sten, tegel m flera avfall).

När det gäller deponier finns en rad faktorer att ta hänsyn till som är anläggningsspecifika och platsspecifika. Omfattningen av avslutningsåtgärder och kostnaderna för åtgärderna kan därför variera stort.

Identifiering av kostnader

Exempel på sådana är kostnader¹¹ för:

- Sluttäckning
- Justering av slänter och övriga ytor
- Eventuell tillfällig täckning i avvaktan på sluttäckning
- Omhändertagande och rening av lakvatten
- Kompletteringar av lakvattenuppsamling och avskärande diken
- Kontroll enligt kontrollprogrammet

¹¹ [Ekonomisk säkerhet vid deponering. Enviprorapport - Naturvårdsverket](#)

- Uppsamling och hantering av gas under efterbehandlingstiden
- Uppföljning, kontroll och kompletterande skyddsåtgärder under efterbehandlingstiden som omfattar minst 30 år
- Skötsel under efterbehandlingsfasen, till exempel gräsklippning, underhåll av vägar och diken med mera
- Provtagning, analys och utvärdering av ytvatten, grundvatten och lakvatten
- Maskinkostnad för de olika åtgärderna
- Materialkostnad
- Fraktkostnad

En sluttäckning består i regel av:

- Terrassering/avjämning av ytan. Gällande massor under tätskikt är det vanligt att det ställs samma krav på konstruktionsmassornas egenskaper under tätskikt som gäller för avfall som deponerats i den aktuella deponin.
- Tätskikt kan till exempel bestå av geomembran eller av mineraliska ämnen som leror, bentonitmattor eller bentonitblandad sand.
- Dräneringslager av bergkross, eller annat liknande material som säkerställer att vatten inte blir stående.
- Skyddsskikt av morän, jord, schaktmassor eller motsvarande. I de övre delarna kan komposterat slam ingå för att få fukthållande egenskaper samt för att växtlighet ska kunna etableras.
- Materialkostnad för de olika skikten samt transportkostnad.

Länsstyrelsen Skåne har i sin tillsynsvägledning gjort en generell bedömning av massor ovan tätskikt¹²:

- Vid KM (känslig markanvändning) finns det inte skäl att också ställa krav på utlakningshalter.
- Vid MKM (mindre känslig markanvändning) måste man visa att detta även ger tillräckligt skydd för vattenmiljön, vilket inkluderar krav på maximal utlakning. Man bör använda platsspecifika riktvärden till skydd för vattenmiljön.

Mer information om masshantering och deponering finns hos Naturvårdsverket¹³ och Avfall Sverige¹⁴.

¹² [Länsstyrelsen Skåne, sluttäckning av deponier](#)

¹³ [Masshantering av schaktmassor – Rätt massor på rätt plats](#)

¹⁴ [Avfall Sveriges deponihandbok](#)

Referenslista

1. Naturvårdsverket, Miljö- och tillståndsprövning av gruvor
<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/branscher-och-verksamheter/gruvor/miljo--och-tillstandsprovning/>
2. Statens offentliga utredningar, Statens gruvliga risker, SOU 2018:59
<https://www.regeringen.se/contentassets/c5f50bbd9d434583913657640d5c697a/statens-gruvliga-risker-sou-201859/>
3. Miljösamverkan Sverige, Ekonomisk säkerhet för små avfallsanläggningar
<https://www.miljosamverkansverige.se/wp-content/uploads/Ekonomisk-sakerhet-for-sma-avfallsanlaggningar.pdf>
4. Miljösamverkan Sverige, Ekonomiska säkerheter – handläggarstöd
<https://www.miljosamverkansverige.se/wp-content/uploads/Handlaggarstod-ekonomiska-sakerheter.pdf>
5. Naturvårdsverket, Omprovning och återkallelse av tillstånd
<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/omprovning-och-aterkallelse-av-tillstand/>
6. Naturvårdsverket, Nedmontering av vindkraftverk och ansvar för återställande
<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/branscher-och-verksamheter/vindkraft/nedmontering-av-vindkraftverk-och-ansvar-for-aterstallande/?q=ekonomisk%20s%C3%A4kerhet>
7. Miljösamverkan Sverige, Efterbehandling av täkter - en förtäkt vägledning
<https://www.miljosamverkansverige.se/wp-content/uploads/rapport-efterbehandling-av-takter-vagledning.pdf>
8. Ekonomifakta, Räkna på inflationen
<https://www.ekonomifakta.se/rakna-sjalv/rakna-pa-inflationen/?amount=31347&startYear=1996&endYear=2025&startMonth=11&endMonth=11>
9. Naturvårdsverket, Checklista och bedömningsstöd
<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/tillsyn-enligt-miljobalken/bedoma-om-villkor-for-miljofarlig-verksamhet-ar-tillrackliga/checklista-och-bedomningsstod/>
10. Naturvårdsverket, Bedömningsstöd till checklistan
<https://www.naturvardsverket.se/4acd1c/contentassets/44bbaadf36d14fbc9f171914ae94e1db/bedomningsstod-till-checklistan.pdf>
11. Naturvårdsverket, Ekonomisk säkerhet vid deponering, Enviprorapport
<https://naturvardsverket.diva-portal.org/smash/get/diva2:1846550/FULLTEXT01.pdf>

12. Länsstyrelsen Skåne, Sluttäckning av deponier
<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.4814d8ed19a0a4263513cf00/1761566490464/TVL-info%202015-6%20Slutt%C3%A4ckning%20av%20deponier.%20Rev.%20feb%202024.pdf>
13. Naturvårdsverket, Masshantering och användning av massor i anläggningsarbete
<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/avfall/masshantering-och-anvandning-av-massor-i-anlaggningsarbete/>
14. Avfall Sverige, Deponihandbok
<https://www.avfallsverige.se/rapporter-utveckling/rapporter/2021-06-avfall-sveriges-deponihandbok-3-0-reviderad-handbok-for-deponering-en-del-av-morgondagens-avfallshantering/>

Innehåll i begäran om omprövning av ekonomisk säkerhet

Beslut

Beslut om begäran om omprövning

Beskrivning av ärendet

Bakgrund till begäran och vad som gjorts i ärendet. Beskrivning av underlaget och aktuella kostnader för efterbehandling i nuläget.

Motivering

Motivera varför den ekonomiska säkerheten behöver ändras.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Enligt 24 kapitlet 5 § första stycket punkt 12 miljöbalken får tillståndsmyndigheten ändra eller upphäva villkor eller andra bestämmelser eller meddela nya sådana, bland annat om det kan antas att en säkerhet som ställts enligt 9 kapitlet 6 e §, 15 kapitlet 35 § eller 16 kapitlet 3 § inte längre är tillräcklig eller är större än vad som behövs.

Enligt 24 kapitlet 11 § miljöbalken får en ansökan om sådan prövning göras av länsstyrelse eller kommun, förutsatt att kommunen har tagit över tillsynen med stöd av 26 kapitlet 3 §.

Begäran om omprövning av ekonomisk säkerhet

Beslut

Tillsynsmyndigheten begär att tillståndsmyndigheten ser över den ekonomiska säkerheten för verksamhetsutövarens verksamhet på fastighet, kommun.

Beskrivning av ärendet

Enligt gällande tillstånd får inte verksamheten bedrivas utan att en ekonomisk säkerhet på x kronor ställs för att säkerställa att efterbehandling kan genomföras.

Den dag månad år begärde tillsynsmyndigheten som en del av tillsynen in kostnadsunderlag för efterbehandling av den aktuella verksamheten.

Verksamhetsutövaren skickade in underlag den dag månad år. Tillsynsmyndigheten har granskat underlaget och kommit fram till att säkerheten inte skulle vara tillräcklig om efterbehandling skulle genomföras i dagsläget.

Genomgång av krav på efterbehandling samt kostnader.

Motivering till beslutet

Tillsynsmyndigheten har som en del i tillsynen begärt in underlag från verksamhetsutövaren för vad det skulle kosta att efterbehandla verksamheten idag. Underlaget visar att den säkerhet som beslutats av tillståndsmyndigheten den dag månad år på x kronor i dagsläget inte skulle räcka till efterbehandling enligt villkor i gällande tillstånd.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Enligt 24 kapitlet 5 § första stycket punkt 12 miljöbalken får tillståndsmyndigheten ändra eller upphäva villkor eller andra bestämmelser eller meddela nya sådana, bland annat om det kan antas att en säkerhet som ställts enligt 9 kapitlet 6 e §, 15 kapitlet 35 § eller 16 kapitlet 3 § inte längre är tillräcklig eller är större än vad som behövs.

Enligt 24 kapitlet 11 § miljöbalken får en ansökan om sådan prövning göras av länsstyrelse eller kommun, förutsatt att kommunen har tagit över tillsynen med stöd av 26 kapitlet 3 §.

Information

...

**Miljösamverkan
Sverige**